

ULLENSAKER
KOMMUNE

TILTAKSSTRATEGI FOR MILJØTILTAK I JORDBRUKET I ULLENSAKER KOMMUNE

Vedtatt i Formannskapet 9. juni 2026

2026 – 2029

INNHOLD

1. BAKGRUNN	3
2. UTFORDRINGER I JORDBRUKET	4
3. STRATEGI FOR MILJØTILTAK I JORDBRUKET	8
3.1. Søknadsfrist – Hvem kan søke?	8
3.2 Hvordan søke?	8
3.3 Prioriterte tiltaksordninger i jordbruket.....	8
3.4 Retningslinjer for tiltaksordningene i jordbruket	9
3.5 Retningslinjer for tilskuddsordningen i beiteområder	11

Kulturlandskapet i Ullensaker. Randby-gårdene og Kløfta i bakgrunnen. Foto: Hans Petter Langbakk

1. BAKGRUNN

Bakgrunnen for utarbeiding av tiltaksstrategien er nedfelt i St.meld.19 (2001-2002) *Nye oppgaver for lokaldemokratiet - regionalt og lokalt nivå*. Her vedtok Stortinget at en rekke oppgaver innen landbruksforvaltningen skal overføres til kommunene. Overføringen gjelder saker som krever lokalpolitisk skjønn, blant annet vedtaksmyndighet for de spesielle miljøvirkemidlene.

Tiltaksstrategien er retningsgivende for kommunens forvaltning av tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL), tilskudd til tiltak i beiteområder og har bakgrunn i følgende forskrifter:

1. FOR 2004-02-04 nr. 448: Forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)
2. FOR 2020-12-21-3044: Forskrift om tilskudd til tiltak i beiteområder

For å håndheve forskriftene og tilskuddsmidlene som følger med, skal det utarbeides en langsiktig tiltaksstrategi. Tiltaksstrategien skal forankres i «Strategidokument landbruk 2014 – 2026».

«Tiltaksstrategier for miljøtiltak i jordbruket i Ullensaker kommune 2026 – 2029» erstatter «Tiltaksstrategi for miljøtiltak i jordbruket i Ullensaker kommune 2022 – 2025».

Kommunens visjon er: ”Ullensaker - Mulighetslandet”. Fra samfunnsdelen til kommuneplanen står det:

“ Mulighetslandet” som visjon gir retning for fremtiden, der bærekraft og kvalitet står sentralt.

Visjonen favner bredt og setter en positiv og offensiv retning for samfunnsutviklingen. “Mulighetslandet” innebærer muligheter for alle – både dagens innbygger og fremtidige generasjoner. Samtidig innebærer det at man må avstemme interesser mot et bærekraftig samfunn, der vi tenker helhetlig og langsiktig.

Bærekraftig utvikling og muligheter for alle som grunnleggende elementer i samfunnsutviklingen, bidrar til en utvikling av et godt og trygt samfunn.”

Tiltaksstrategien gir lokale føringer for tildeling av SMIL-midler: Disse tilskuddsmidlene bidrar bl.a. til renere vann i våre vassdrag, økt matproduksjon og bedre tilgjengelighet for friluftsliv i kulturlandskapet.

Utkastet er sendt ut på høring til aktuelle organisasjoner.

Tiltaksstrategien ble vedtatt i Formannskapet 9.juni 2026.

I enkelte områder med høy grunnvannsstand er det utfordringer med jernutfelling i dreneringsrør. Her er jorden drenert i en stjerneform slik at hvert dreneringsrør enkelt kan spyles for å opprettholde dreneringsfunksjonen til rørene. Foto: Øivind Bogstad

2. UTFORDRINGER I JORDBRUKET

Ullensaker kommune er en landbrukskommune med ca. 88 730 daa jordbruksareal og 117 080 daa skog. Det er 46.000 innbyggere i kommunen, og folketallet er i sterk vekst.

Fra NIBIO er det hentet inn oppdatert informasjon:

Arealressurser

I Ullensaker er det 88 733 dekar jordbruksareal, noe som utgjør omlag 35,1 prosent av kommunens landareal.

Arealressurskartet AR5 gir informasjon om ressursgrunnlaget i Ullensaker. Det viser hvilke arealer som kan brukes til landbruksproduksjon. Kartet gir detaljert informasjon om arealressursene. Det brukes til planlegging, konsekvensutredninger, statistikker og kontroll av arealtilskudd i jordbruket.

Arealklasse	Dekar	%
Jordbruksareal ^		
Fulldyrka	83 856	33,2
Overflatedyrka	22	0,0
Innmarksbeite	4 855	1,9
Skog v	117 080	46,4
Bebyggelse og samferdsel v	28 819	11,4
Andre arealer v	17 816	7
Sum	252 448	100

Kilde: Arealressurskart AR5, årsversjon 2024, NIBIO. Arealklasse merket * er i hovedsak hentet fra AR50, NIBIO.

Informasjonen om arealressursene er hentet fra det detaljerte arealressurskartet AR5. I kommuner der mer enn 3 prosent av arealet ikke er kartlagt i AR5, er det supplert med informasjon fra arealressurskartet AR50. Denne informasjonen bygger på topografisk norgeskart N50 og satellittbildetolkning av snaumark. I Ullensaker er det 0,0 % av arealet som ikke er kartlagt i AR5.

Når det gjelder omfanget av husdyrproduksjonen i kommunen så har den vært relativt stabil de siste årene. Antall beitedyr er basert på at det er ca 570 melkekyr, ca 130 ammekuer, ca 350 sau og noe hest.

Forurensning

Områdene syd og vest i kommunen preges av siltig leirjord mens områdene fra Jessheim og nordover er preget av mer sandholdig jord. Mye av jordbruksarealet er planert, og ca 86 % av det dyrka arealet nyttes til korn og åkervekster.

NIBIO utarbeidet for noen år siden nye erosjonsrisikokart. For Ullensaker sin del har dette medført noe endringer.

	Gamle erosjonsrisikokart - antall daa	Nye erosjonsrisikokart - antall daa
Erosjonsrisikoklasse 1	24 136	38 866
Erosjonsrisikoklasse 1 – med dråg		5 074
Erosjonsrisikoklasse 2	28 499	16 844
Erosjonsrisikoklasse 2 – med dråg		5 732
Erosjonsrisikoklasse 3	24 155	18 719
Erosjonsrisikoklasse 4	8 665	174

EUs vanndirektiv legger rammene for vannforvaltning i Norge. Arbeidet med vannforvaltningen er nedfelt i forskrift om rammer for vannforvaltningen (vannforskriften). Formålet er at vannmiljøene blir beskyttet og brukt på en bærekraftig måte, med mål om godt vannmiljø i alle vannforekomster i Norge.

Det er tre hovedvassdrag i kommunen, Rømua, Leira og Risa. Rømua og Leira er typiske leirjordsever med høyt innhold av partikler fra naturens side.

Det er utfordringer med vannkvaliteten i vassdragene i kommunen. I vann-nett [VannNett-Portal \(vann-nett.no\)](http://VannNett-Portal(vann-nett.no)) kan man finne opplysninger om vannkvaliteten i de forskjellige vassdrag/vannforekomster i kommunen, og hvilke tiltak som gjøres for å bedre vannkvaliteten.

Det er muligheter til å forbedre vannkvaliteten når det gjelder Leira, Rømua og Risa. Avrenning av jordpartikler og plantenæringsstoffer fra jordbruksarealer utgjør en stor del av forurensinga til vassdragene i vårt distrikt. Jordpartikler, organiske stoffer, nitrogen, fosfor og rester av plantevernmidler fører til dårlig vannkvalitet og til gjengroing. Tapet av jord ved erosjon kan være stort, og vann finner veien til vassdragene gjennom jorda eller som overflatevann. Med stadig kraftigere og mer intense nedbørsperioder oppstår det en litt ny situasjon, og som stiller enda større krav til kontroll av overflatevannet. Overflatevannet fra Jessheim og Kløfta og andre tettsteder renner ut i jordbruks- og ravinlandskapet med de utfordringer dette gir. Man ser økt erosjon i raviner, utglidninger i terrenget og langs bekker og elver i kommunen. Kvikkleireskred i Nannestad og Gjerdrum i 2020 var store skred som vil påvirke vannkvaliteten i Leira en årrekke.

Rørgater av betong i bakken fra bekkelukninger på 1960- og 70-tallet er i ferd med å smuldre opp. Reparasjoner av slike anlegg er ofte meget omfattende og medfører store kostnader. Dette er en kjempeutfordring både for gårdbrukeren, men også et forhold som samfunnet må ta et ansvar for. Her er det viktig å kunne innvilge tilskudd som bidrar til utbedring av disse anleggene og som kan ta imot dagens og fremtidens nedbørsmengder.

Med bakgrunn i aktiv satsing på renere vassdrag blir den viktigste utfordringen for jordbruket i den kommende fireårsperioden fortsatt å arbeide for å redusere/hindre erosjon og utvasking av næringsstoffer fra jordbruket. Utfordringen er å beholde jordpartikler og næringsstoffer på jordet, og unngå at de havner i vassdragene.

Det er utarbeidet tiltaksanalyser for vassdragene i kommunen. En av konsekvensene av disse tiltaksanalysene er at det ble innført [regionale miljøkrav](#) i jordbruket som nå gjelder for nesten alt fulldyrket areal i kommunen. De mest erosjonsutsatte delene av jordene er da gitt begrensninger for jordarbeiding om høsten.

Det er også innført ny forskrift om [lagring og bruk av gjødsel](#).

Disse forskriftene vil sammen gi bedret vannkvalitet i våre vassdrag.

Erosjon og arealavrenning er hovedutfordringen for landbruket i Ullensaker, punktutslipp fra silo eller gjødselkjeller forekommer i liten grad. Det er i tillegg mer vanlig at enkelte husdyrbesetninger går ute store deler av året, og dette kan medføre økt fare for avrenning fra utegangarealer.

Kulturlandskap

Kulturlandskapet i Ullensaker er preget av store sammenhengende landbruksarealer med noe skog og ravinlandskap. Kommunen har stor befolkningsvekst noe som gir utbyggingspress på arealene. Ca 40 % av jordbruksarealene er leiejord, andelen leiejord har vært forholdsvis stabil de siste årene. Omfanget av husdyrproduksjonen i kommunen har vært stabil de siste 10 år, mens arealer til kornproduksjonen er noe økende etter flere år med tilbakegang. De siste årene er det økt aktivitet på å nydyrke jord. Siden 2020 er det ca 400 daa mere fulldyrka jord i kommunen, og siden 2015 er fulldyrka jord økt med over 800 daa.

*Kulturlandskap i Ullensaker.
Foto: Hans Petter Langbakk*

En av utfordringene er å opprettholde aktiv drift på de produktive arealene, samtidig som en tar vare på det historiske perspektivet i landskapet og det biologiske mangfoldet.

Det er foretatt naturtypekartlegging i kommunen. Dette gir et godt grunnlag for å prioritere områder for tiltak for å opprettholde biologisk mangfold.

Ullensaker har et spesielt ansvar når det gjelder å ta vare på gårdsdammer og det biologiske mangfoldet de representerer. Videre er kantsoner mot bekker og restarealer i åkerlandskapet viktige biotoper for fugler og vilt. Norges vassdrags- og energidirektoratet (NVE) har utarbeidet en ny [veileder](#) for kantvegetasjon.

Kantvegetasjon refererer til vegetasjonen som vokser langs vassdrag, som elver, bekker, og innsjøer. Denne vegetasjonen spiller en viktig rolle i økosystemet ved å:

- **Redusere erosjon:** Kantvegetasjon bidrar til å stabilisere elvebredder og redusere jorderosjon.
- **Skape habitater:** Den gir levesteder for mange dyrearter, inkludert fugler og insekter, og fungerer som korridorer for dyreliv.
 - **Forbedre vannkvalitet:** Vegetasjonen kan filtrere forurensninger og næringsstoffer fra avrenning før de når vannet.

Opprettholdelse av beiting i ravineområdene er viktig for å ivareta det åpne landskapet, artsmangfoldet og det historiske perspektivet i landskapet.

Det foreligger en kulturminnevernplan for kommunen. Sammen med grønstrukturrapporten for Romerike gir dette en detaljert oversikt over hva som finnes av kulturminner og viktige kulturmiljøer i kommunen. Kulturmiljø av nasjonal og regional verdi finner vi sør for Gardermoen ved Sand/Hovin/Bjørningstad, områdene rundt Ullensaker kirke og Plogstad, og ved Furuset kirke.

Regionalt miljøprogram (RMP)

Regionalt miljøprogram (RMP) har som formål å sikre et aktivt og bærekraftig landbruk som drives innenfor miljømessig forsvarlige rammer. Dette ved å redusere forurensningen fra jordbruksdrift og ivareta viktige verdier knyttet til landbrukets kulturlandskap. Regionalt miljøprogram for Oslo og Viken er nå utvidet og gjeldende for perioden 2023 – 2027.

OPPSUMMERING AV UTFORDRINGER:

FORURENSNING:

1. **Avrenning fra landbruksområdene. Beholde jorda på jordet og redusere tilførselen av næringsstoffer og partikler til Rømua, Risa og Leira. Optimal gjødsling og ulike erosjonsdempende tiltak er viktig.**
2. **Bygging av fangdammer.**

KULTURLANDSKAP:

1. **Opprettholde aktiv drift av landbruksarealene.**
2. **Bevare landskapets særpreg og kulturhistoriske perspektiv.**
3. **Opprettholde biologisk mangfold.**
4. **Legge til rette for ferdsel.**

3. STRATEGI FOR MILJØTILTAK I JORDBRUKET

3.1. Søknadsfrist – Hvem kan søke?

Frist for innsending av søknader til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL) og dreneringstilskudd er 15. april.

Hvem kan søke?

Vilkår for å kunne søke om SMIL-tilskudd:

- Tiltaket skal gjennomføres på en landbrukseiendom
- Det må foregå en tilskuddsberettiget jordbruksproduksjon på eiendommen som oppfyller vilkårene i forskrift om produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket
- Søker må ha godkjent gjødslingsplan, jf. [forskrift om lagring og bruk av gjødsel](#)
- Søker må ha gjødseljournal, jf. [forskrift om lagring og bruk av gjødsel](#)
- Søker må ha journal over bruk av plantevernmidler
- Søker må ha kart over jordbruksareal og miljøverdier

Gjennomføring av SMIL-tiltak på leid areal krever skriftlig godkjenning fra eier. Det innvilges normalt ikke tilskudd til tiltak som allerede er påbegynt.

3.2 Hvordan søke?

Mer informasjon om ordningene og link til søknadsskjema finnes på nettsidene til [Ullensaker kommune](#)

3.3 Prioriterte tiltaksordninger i jordbruket

Kommunen tildeler SMIL-midler etter prioriteringen i tabell 3.1.

Tabell 3.1 Oversikt over tiltaksordninger i prioritert rekkefølge

Prioritet	Hovedprioritet 1: Forurensning	Maksimal tilskuddssats
1.	Utbedring/oppgradering hydroteknisk anlegg	70 %
2.	Etablering og større vedlikehold (tømming) av fangdam	70 %
3.	Andre tiltak	50 %
Hovedprioritet 2: Kulturlandskap		
1.	Rydding og gjerding av gamle beiter (innmarksbeiteareal)	70 %
2.	Ivareta biologisk mangfold	60 %
3.	Tilgjengelighet	70 %
4.	Istandsetting av kulturminner og kulturmiljøer/bygninger	70 %

Statsforvalteren har et sterkt fokus på økt gjennomføringsgrad av prosjekter som har fått innvilget tilskudd. Kommunen prioriterer å tildele midler til nye søkere og søkere som tidligere har gjennomført prosjekter.

Kommunen kan tildele tilskudd til planleggings og tilretteleggingsprosjekter som leder frem til konkrete tiltak som nevnt i tabell 3.1. Det kan ytes engangstilskudd med inntil 100% av godkjent kostnadsoverslag.

Tabell 3.2 Oversikt over samlet tilskuddsbehov fordelt på hovedtiltak i perioden 2022 -2025 (Ikke dreneringstilskudd)

Hovedtiltak	2026	2027	2028	2029
Forurensning	2 250 000,-	2 350 000,-	2 400 000,-	2 450 000,-
Kulturlandskap	750 000,-	750 000,-	760 000 -	780 000,-
Sum	3 000 000,-	3 100 000,-	3 160 000,-	3 230 000,-

3.4 Retningslinjer for tiltaksordningene i jordbruket

Hovedprioritet 1: FORURENSNING

Formål: Redusere erosjon fra jordbruksarealene ytterligere. Ingen prioritering mellom områder i kommunen. Tiltak som antas å ha størst effekt prioriteres.

1. Utbedring og oppgradering av hydrotekniske anlegg.

Tilskudd kan innvilges med inntil 70 % av godkjent kostnadsoverslag.

2. Bygging av fangdammer.

Tilskudd kan gis med inntil 70 % av godkjent kostnadsoverslag.

3. Andre tiltak

Det kan også være aktuelt med tiltak for å redusere eller hindre avrenning fra husdyrgjødsel i utekveer og samleplasser for beitedyr, avrenning fra rundballer, tiltak for å hindre gasstap, luktplager, mm. Det bør imidlertid være tiltak med tilknytning til eksisterende driftsbygning eller driftsopplegg. Ved oppstart/nyetablering skal nødvendige miljøhensyn ivaretas.

Tilskudd til gjødsellager kan innvilges SMIL-midler der hvor det ikke kan gis tilskudd fra andre ordninger, f.eks. Innovasjon Norge.

Det kan også gis støtte til spesielle investeringer som reduserer risiko for tap av plantevernmidler, eksempelvis biobed ved påfyllingsplasser og lignende.

Tilskudd til andre tiltak har 3. prioritet i tiltaksstrategi for 2026 - 2029, og kan innvilges en maksimal tilskuddssats på 50 %.

Hovedprioritet 2: KULTURLANDSKAP

Formål: Ivareta Ullensakers kulturlandskap med sitt særpreg, med vekt på biologisk mangfold og historisk verdi. Kommunedelplan for kulturmiljø 2025-2035 skal være retningsgivende ved behandling av søknader om tilskudd.

Ravinebeiter er en viktig del av vårt kulturlandskap. Foto: Hans Petter Langbakk

1. Holde gamle beiter åpne.

Tilskudd til inngjerding og rydding av tidligere beiter, inntil 70 % av godkjent kostnadsoverslag. Det kan ikke søkes om inngjerding av samme område før det har gått 15 år. Verdifulle beiter registrert i naturtypekartleggingen skal prioriteres. Det gis ikke tilskudd til gjerder med piggråd.

Det gis tilskudd til andre investeringer på innmarksbeite, inntil 50 % av godkjent kostnadsoverslag. Eksempel på tiltak er sankekvever, saltsteinplasser og tilrettelegging av drikkeplasser. Det er viktig at tråkkskader fra tyngre beitedyr på kulturminner unngås.

2. Ivareta biologisk mangfold.

Verdifulle områder med biologisk mangfold skal danne grunnlag for prioritering av tiltak. For øvrig er restarealer i åkerlandskapet og langs vassdrag viktige biotoper. Ullensaker har spesielt mange gårdsdammer og har et regionalt ansvar i å ivareta det biologiske mangfoldet disse representerer.

Tilskudd inntil 70 % av godkjent kostnadsoverslag.

Fjerning av skadelige fremmede arter (f.eks. kjempespringfrø)
Tilskudd inntil 50 % av godkjent kostnadsoverslag.

3. Tilgjengelighet og tilrettelegging for allmenheten.

Gjelder tilrettelegging for tilgjengelighet i kulturlandskapet. Tilskuddssats inntil 70 %.

Prioriteringskriterier:

- Samarbeidstiltak mellom flere grunneiere.
- Tiltak prioritert i kulturminnevernplanen, f.eks. synliggjøring og oppgradering av Pilegrimsleden og gamle ferdselsveier

4. Istandsetting av verneverdige bygninger og anlegg

Kommunedelplan for kulturmiljø 2025-2034 og rapport om grøntstruktur for Romerike skal benyttes ved prioritering av tiltak. Tilskuddssats inntil 70 %.

3.5 Retningslinjer for tilskuddsordningen i beiteområder

Formål: Formålet med tilskuddet er å legge til rette for best mulig utnyttelse av beite i utmark, redusere tap av dyr på utmarksbeite og fremme fellestiltak i beiteområder.

Foto: Hans Petter Langbakk

Vilkår: Tilskudd etter denne forskriften kan gis til lag eller foreninger (beitelag, grunneierlag, radiobjellelag) som er registrert i enhetsregisteret, som driver næringsmessig beitedrift og som iverksetter investeringstiltak og/eller planleggings- og tilretteleggingsprosjekter i beiteområder. Tilsvarende gjelder for foretak som kan gis produksjonstilskudd etter § 2 i [forskrift 19. desember 2014 nr. 1817](#) om produksjonstilskudd

og avløsertilskudd i jordbruket der det grunnet naturgitte eller driftsmessige forhold ikke ligger til rette for samarbeid. Stat, fylke eller kommune kan ikke gis tilskudd med mindre det søkes gjennom lag og forening der også en eller flere tilskuddsberettigede eiendommer er med.

Det kan ikke gis tilskudd til investeringstiltak og/eller planleggings- og tilretteleggingsprosjekter i beiteområder som er leid på en periode mindre enn 10 år. Tilskudd kan avslås dersom arbeidet med investeringstiltaket er påbegynt før søknaden er behandlet. Det kan ikke gis nytt tilskudd til samme type investeringstiltak før etter 20 år for hytter og 15 år for faste installasjoner. Dette gjelder ikke for tilskudd til elektronisk overvåkingsutstyr.

Beregning av tilskudd: Det kan gis tilskudd med inntil 50 % av godkjent kostnadsoverslag ved investeringstiltak. Ved innkjøp av elektronisk overvåkingsutstyr kan det gis tilskudd med inntil 70 % av godkjent kostnadsoverslag. Dette gjelder for inntil 50 % av dyretallet i beitelaget/besetningen. For planleggings- og tilretteleggingsprosjekter kan det gis tilskudd med inntil 70 % av godkjent kostnadsoverslag.

Søknadsfrist: 31.Mars